

R^OMEO I JU^LIJA William Shakespeare

(Što nas to tako magično vraća ovoj priči?)

(Frank Dicksee *Romeo and Juliet*, 1884)

William Shakespear drži se jednim od najvećih dramatičara svih vremena. Iako su mnoge činjenice u svezi njegovog života, do danas, ostale nerazjašnjene zna se da je živio za vrijeme vladavine Elizabete I. i Jamesa I.

Rodio se 1564. godine u Stratfordu na Avonu, a umro 1616. godine. Ne zna se točan datum njegovog rođenja, ali s obzirom na to da je u župnim knjigama zabilježeno kako je kršten 26. travnja 1564., pretpostavlja se da je rođen 23. travnja. U to su doba novorođena djeca umirala od kuge, tako da je pravo čudo kako je preživio prvu godinu života. Prvi put se Shakespeareovo prezime spominje 1552. godine kada je njegov otac John kažnjen globom od jednog šilinga (dvije dnevne zarade) jer je držao gnojivo na ulici Henley u Stratfordu. Međutim postoji nedoumica kako je upravo to prezime bilo zapisano jer se i sam William nikad nije potpisivao na isti način u potpisima koji su sačuvani (William Shaksp, William Shakespe, William Shakespe, William Shakspere, Willm Shakspere i William Shakspeare). Interesantna je činjenica kako niti jedan potpis s imenom koji se danas koristi u cijelom svijetu jedini način - William Shakespeare nije pronađen niti na jednom dokumentu ili tekstu. Iako je ostavio gotovo milijun riječi u tekstu, i postoji samo 14 riječi napisanih njegovom rukom - njegovo ime, potpisano šest puta, i riječi "od mene", na oporuci. Nijedna bilješka, pismo ili stranica nisu preživjeli. Ne postoji nikakav opis njegova lika koji bi bio zabilježen tijekom njegova života.

Ne postoji niti jedna biografija koja sadrži sve točne podatke. Otac John rodio se oko 1530. a u Stratford je došao kao mladić i postao rukavičar, cijenjeni stručnjak za obradu bijele ili meke kože. Bio je do te mjere poštovan da je 1556. izaban za općinskog kušača piva. Dvije godine kasnije postao je pozornik, a bio je i općinski zastupnik, rizničar i gradski vijećnik, da bi 1568. bio postavljen na najviši izborni položaj u grad, zvanje visokog ovrhovoditelja, neke vrste gradonačelnika.

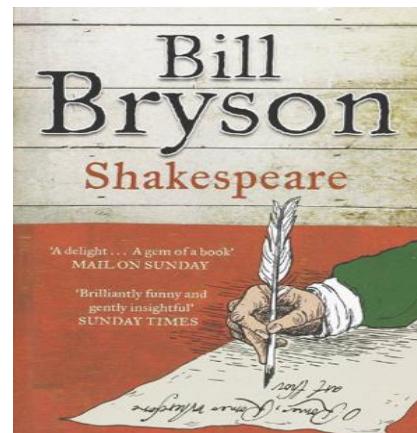
O Shakespearovom životu napisano je tisuće stranica. Ali sve su to izgleda više nagađanja nego stvarni podaci. Izgleda kako je jedino biografija koju je napisao američki novinar, pisac humorističkih knjiga i putopisa Bill Bryson ogledalo stvarnih podataka iz Shakespearovog života. Bryson se bavi isključivo činjenicama iz života najslavnijeg dramatičara na svijetu. A njih nema baš mnogo, što je i razlog zašto je knjiga tako kratka.

Za Shakespearea, kaže Bryson, ne znamo je li ikada izbivao iz Engleske. Ne znamo s kime se družio ili kako se zabavljao. Njegova seksualnost je nerazrešiv misterij. Nemamo podataka o tome gdje je boravio osam ključnih godina, kad je ostavio ženu i troje male djece u Stratfordu i postao, gotovo nemogućom brzinom, uspješan dramatičar u Londonu. Do vremena kad je prvi put u tiskanom obliku spomenut kao dramopisac, 1592. više od polovice njegova života već je bilo prošlo. U svemu ostalom on je, kako primjećuje Bryson, svojevrsni literarni ekvivalent elektrona - zauvijek je tu, i nije tu.

Formalno obrazovanje završio je u 15. godini, no što je radio do 1582., nitko nema pojma, ali tada je službenik u Worcesteru zabilježio da je Shakespeare zatražio dozvolu za brak s Anne Hathaway i platio je 40 funti, što bi danas bilo oko 200 tisuća kuna. Shakespeareu se iz nekog razloga prilično žurilo vjenčati se s osam godina starijom Anne.

O njegovoj supruzi ne znamo gotovo ništa, osim da je bila iz dobrostojeće obitelji, jedna od sedmoro djece, da je umrla u dobi od 67 godina i da joj je suprug oporukom ostavio svoj "drugorazredni krevet". Ona i William imali su troje djece: Susan koja se rodila 1583. te blizance Judith i Hamneta koji su rođeni 1585.

Kako je Shakespeare od siromašnog 21 - godišnjeg mladića s troje djece postao londonski dramatičar, e to je prava tajna. Suočeni s bogatstvom teksta, a siromaštvom konteksta, znanstvenici su se, kaže Bryson, opservativno fokusirali na ono što mogu znati. Izbrojili su svaku

riječ koju je on napisao, zabilježili svaku točku i zarez. Tako Shakespeareovi radovi sadrže 138.198 zareza, 26.794 dvotočke i 15.785 upitnika. Njegovi likovi o ljubavi govore 2269 puta, a o mržnji samo 193 puta. Sveukupno nam je ostavio 8,884.647 riječi.

Dokumentacija o Shakespeareu, nastavlja Bryson, vjerojatno nam se čini oskudnom samo zato što nas on toliko zanima, jer o njemu znamo više nego o ijednom drugom dramatičaru toga doba. I što je najvažnije, imamo gotovo sve njegove drame, 36 od njih 38, koje su preživjele zahvaljujući Henryju Condellu i Johnu Hemingesu koji su sastavili više-manje potpuno izdanje njegovih djela nakon njegove smrti - Prvi folio. Vjeruje se da ih je tiskano oko 1000, a da ih je do danas preživjelo 228. Primjerak koji je 1623. koštao jednu funtu, danas je jedan od najskupljih rukopisa na svijetu. Pretpostavlja se da je Shakespeare stigao u London kasnih 80 - ih godina 16. stoljeća. Prvi nedvojbeni spomen njegova imena kao dramatičara pronađen je u bilješci jednog pamfleta. U bilješci ga Robert Green nemilosrdno ogovara i naziva uobraženim skorojevićem koji misli da je "jedini scenotresac (Shake - scene) u zemlji". Gotovo svi se slažu da je karijera Shakespearea kao dramatičara počela oko 1590. no puno je manje slaganja oko toga kojim je dramama počela.

Rasprava bi bilo mnogo više da 1598. nije objavljena knjiga Francisa Meresa u kojoj on navodi da je Shakespeare među Englezima za komediju i tragediju ono što su među Latinima Plaut i Seneka. Navodi drame *Plemići iz Verone*, *Zablude*, *Uzaludni ljubavni trud*, *Osvojeni ljubavni trud*, *San Ivanske noći*, *Mletačkog trgovca*, *Richarda II.*, *Richarda III.*, *Henryja IV.*, *Kralja Ivana*, *Tita Andronika te Romea i Juliju*.

Shakespeare se nije ustezao od bezočnih krađa, iako su to činili i drugi dramatičari njegova vremena. Njegovu *Hamletu* je tako prethodio jedan raniji *Hamlet*, čiji je autor nepoznat. Ukrao je i *Romea i Juliju* od Arthura Brookea koji je poemu napisao 1562. a ovaj ju je pak ukrao od Talijana koji se zvao Matteo Bandello. *Kako vam drago* posuđena je od Thomasa Lodgea. *Julija Cezara i Antonija i Kleopatru* uz neznatne je promjene preuzeo iz prijevoda Plutarha Sir Thomasa Northa. Jedino što nije posudio, preradio ili ukrao su, čini se, *San Ivanske noći*, *Uzaludni ljubavni trud i Oluja*. U kolovozu 1596. Willu umire sin Hamnet. Ono što šekspirologe podosta zbunjuje jest što je u tri ili četiri godine nakon strašnog gubitka napisao svoja najveselija djela. Kako god bilo, razdoblje od 1596. do 1603. bile su njegove godine slave i bogatstva. Devet mjeseci nakon smrti sina kupio je raskošnu kuću u Stratfordu, osigurao grb svojoj obitelji i dobio pravo da se on i otac nazivaju gospodom. Koliko je zaradio, teško je reći; različite procjene govore da je njegova zarada u najboljim godinama mogla iznositi od 200 do 700 funta (svota od tadašnjih 30 funta ekvivalent je današnjih 15.000 funta, odnosno 150 tisuća kuna). Godine 1609. u prodaji se pojavilo izdanje Shakespeareovih soneta po cijeni od pet penija. Neki kritičari drže da su oni sam vrh njegova rada, no ono zbog čega su posebno zanimljivi jest što osoba koju hvale nije žena, nego muškarac. Od ukupno 154 soneta, oni od broja jedan do broja 126 obraćaju se "lijepom mladcu", a soneti od broja 127 do 154 obraćaju se "crnoj dami", koja mu je bila nevjerna s obožavanim momkom iz prvog dijela. Tu je i mračni lik poznat kao pjesnik - suparnik. Treba li uopće reći, nitko do današnjih dana nije otkrio tko su oni.

Godina 1616. za Williama se pokazala kobnom na više načina. Najprije se u travnju njegova kći Judith udala za lokalnog vinara Thomasa Quineyja. Imala je 31 godinu i očito je ulovila posljednju priliku. Ne osobito dobru jer je Quiney nakon mjesec dana platio globu zbog nezakonitog bluda s izvjesnom Margaret Wheeler. Još gore, gospodica Wheeler je umrla rađajući

njegovo dijete. Nakon nje, umro je 17. travnja i Willow šogor, a šest dana kasnije umro je i sam William Shakespeare od nepoznatog uzroka. Oporukom na tri lista pergamenta Shakespeare je ostavio 350 funti u gotovini, četiri kuće i priličnu količinu zemlje.

Najslavnija rečenica u ovom dokumentu pojavljuje se na trećoj stranici, gdje je između redaka originalnog teksta ubačen novi: *Dajem svojoj supruzi svoj drugorazredni krevet s namještajem (s posteljinom, op. a.).* Šekspirolozi su se dugo svađali što bi mogla značiti ova rečenica i kakav su odnos imali supružnici jer se Anne ne spominje nigdje drugdje u oporuci. Kreveti i posteljina bili su vrijedni predmeti u to doba i često su se ostavljali u oporukama. No što znači drugorazredni krevet? Da je nije volio, da mu je išla na živce pa nije mogla dobiti prvorazredni? Katkad se tvrdi da je drugorazredni krevet bio bračni, dok je onaj prvi bio rezerviran za važne goste. No podaci to ne potvrđuju i čini se da je drugorazredni krevet ipak bio ponižavajuće nasljedstvo.

(iz knjige Billa Brysona Shakespeare)

Shakespearova oporuka

Zapisи otkrivaju da je veliki pisac korigirao svoju oporuku 25. ožujka 1616. Manje od mjesec dana kasnije, 23. travnja 1616. Shakespeare je umro. Pokopan je u crkvi Presvetog Trojstva u Stratfordu. Ostavi je svoj drugorazredni krevet svojoj ženi Anne, ostavljajući najveći dio imovine svojoj najstarijoj kćeri Susann, koja se udala za istaknutog i uglednog liječnika po imenu John Hall, u lipnju 1607. Svoj najbolji krevet je ostavi za goste... U svojoj oporuci također spominje glumce Richarda Burbagea, Henryja Condella i Johna Hemmingesa, pružajući na taj način dokaz kako je bio uključen u život teatra tog doba.

Shakespeareova supruga umrla je u kolovozu 1623. njegova kći Susana umrla je 1649. a Judith 1662. Imala je troje djece, uključujući i sina po imenu Shakespeare, ali svi su pomrli prije nje i bez potomstva. Shakespeareova unuka Elizabeth živjela je do 1670. Udalala se dvaput, ali ni ona nije imala djece, pa je s njom izumrla i loza Shakespeareovih.

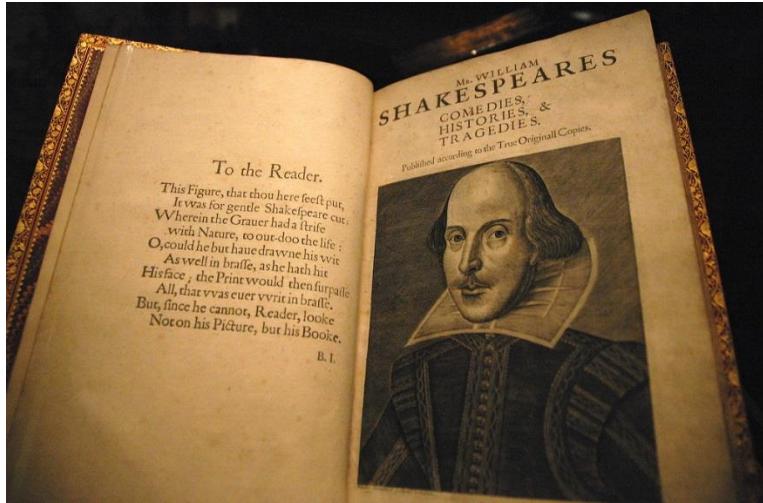
Zapis na Shakespearovom grobu

Na nadgrobnom spomeniku Williama Shakespearea stoje posljednje Shakespearove riječi kao opomena da ga se ostavi da počiva u miru jer će biti proklet onaj tko premjesti njegove kosti.

*Good friend, for Jesus' sake forbear
To digg the dust enclosed here!
Blest be ye man that spares thes stones
And curst be he that moues my bones.*

(u duhu današnjeg engleskog jezika)

*Good friend, for Jesus' sake, forbear
To dig the dust enclosed here;
Blest be the man that spares these stones
And curst he that moves my bones.*

Djela: Shakespeareove drame (njih 37) dijele se na kraljevske ili povijesne drame, komedije, tragedije i romantične igre. Negova najpoznatija djela su: Hamlet, Romeo i Giulietta, Otelo, Kralj Lear, Macbet (tragedije); San Ivanske noći, Mletački trgovac, Ukrćena goropadnica (komedije). Shakespeare je pisao i pjesme, od kojih su najznačajniji njegovi ljubavni Soneti.

ROMEO I JULIJA (Priča je to o ljubavi i smrti, ali ipak ponajviše o ljubavi, onoj koja pokušava izbjegći mrežu mržnje, da bi tek u smrti preživjela i trijumfirala)

For never was a story of more woe than this of Juliet and her Romeo. (W. Shakespeare)

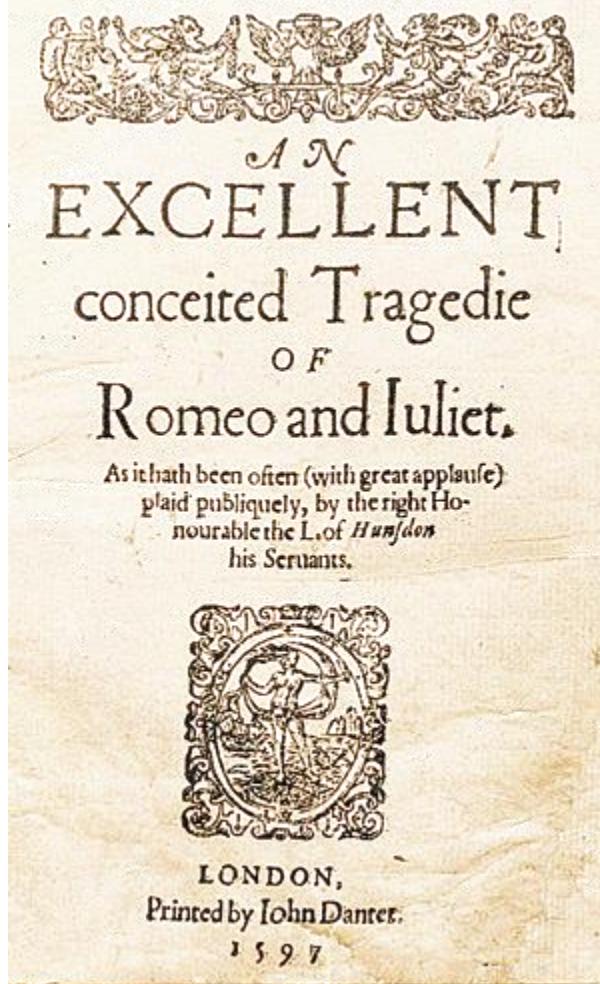
Romeo i Julija – izvori

Priču o ljubavi Romea i Julije nije smislio sam Shakespeare. Poznata je činjenica kako je znao do savršenstva razraditi već postojeću fabulu. Priču je posudio od engleskoga pjesnika Arthura Brookea, ali ni on nije bio original. Elemente priče nalazimo već u Ovidijevim Metamorfozama (Piram i Tizba), zatim u Dantevom Čistilištu (sukob dviju veronskih obitelji). Poslije njega o zaljubljenim mladima dviju sukobljenih obitelji pisao je u 15. stoljeću Masuccio Salernitano. Priču su od Talijana obrađivali još Luigi da Porto te Mateo Bandello čiju je pripovijest na francuski, preveo Pierre Boaistauau, a taj je prijevod u rukama držao Brook, ali i njegov sunarodnjak William Painter, autor antologije *Palača užitaka* u kojoj nalazimo i priču o veronskim ljubavnicima. Svi su oni utkali dio vlastitog duha u priču koju je besmrtnom učinio samo genijalni Shakespeare ili Bard kako ga od milja nazivaju Englezi., Ne zna se ni od koga je sve Shakespeare posuđivao. No to više nije ni važno, a i poznato je kako se pojmom autorstva pojavio tek znatno, znatno kasnije. Shakespeare je radnju doradio kombinirajući elemente tragedije i komedije, odredio je vremenski okvir, dodao je likove Parisa i Mercuzia i stvorila se priča za vječnost. Bili su to ujedno i prvi znakovi njegove dramaturške vještine. Upravo je tragedija *Romeo i Julija* Shakespearova prva velika tragedija, njegovo 14 djelo, napisana 1595. godine. Bilo mu je tada 33 godine i nije se još razvio kao dramaturg.

Romeo i Julija bila je najpopularnija Shakespearova predstava tijekom njegovog života.

Romeo i Julija – osnovni elementi

Tekst je prvi put objavljen u siromašnom izdanju 1597.

Pogreške i propusti ispravljeni su u kasnijim verzijama.

Predstava se fokusira na dvoje ljubavnika, čija je ljubav osuđena na propast iz više razloga:

- a) neizbjegnost sudsbine
- b) mržnja između dviju obitelji
- c) plahe, bojažljive reakcije zaljubljenih

Nekoliko je tema unutar same tragedije:

- a) neizbjegnost sudsbine
- b) ljubav dvoje mlađih
- c) ljubav i nasilje
- d) brzina događanja
- e) mladost, odnosno godine junaka

Struktura:

- a) prolog
- b) I. čin
- c) II. čin
- d) III. čin
- e) IV. čin
- f) V. čin

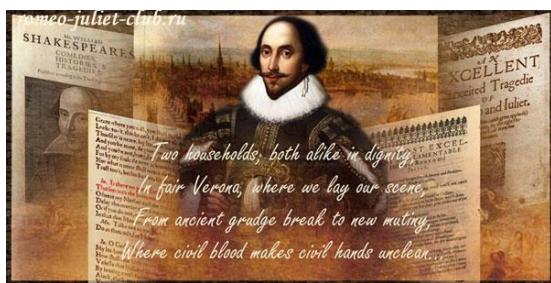
Značaj Prologa?

U Prologu se pojavljuje samo jedan glumac ili ga izvodi *kor*.

Prolog je dat u obliku soneta. Tri katrena i dvostih (elizabetanski ili shakespeareovski sonet).

Prolog ima određenu svrhu:

- uvodi u igru i daje neke opće informacije, poput mjesta radnje ("Sajam Verona") i trajanja predstave ("dva sata")
- također prenosi pišećev pogled na radnju koja se trebala odigrati, navodeći dva uzroka tragedije - sudbinu ("ljubiteljima zvijezda-prekriženim") i svađu između obitelji (roditelji "bijes")
- ton Prologa je ozbiljan i služben, kao što i dolikuje tragediji.

Kor.

Dvije kuće, obje čašćene i slavne
U svoj Veroni, gdje se radnja zbiva,
Zapodjenuše borbu s mržnje davne,
Što mnogoj krvi strašnoj bješe kriva.

Iz krila, mržnjom zadojenih ružnom,
Dva zaljubljena srca iznikoše,
Što smrću svojom nevoljnom i tužnom
Otacâ ljutu kavgu razvrgoše

Strahovitu, smrtonosnu im kob
I roditeljsku bijesnu mržnju svu,
Što tek u dječjoj smrti nađe grob,
U dva-tri sata vidjet ćete tu.

Sad slušajte, a naš će biti trud,
Da ne bude vam pažnja uzalud.

(Slične prologe, koji trebaju gledatelju olakšati razumijevanje glavne radnje, nalazimo i u nekim drugim Shakespeareovim dramama. Ime "kor" (chorus) uzeto je iz starijih engleskih komada, koji su ga preuzeli iz grčke drame, ali su mu namijenili samo ulogu prologa. Neki drže, da ovaj prolog nije Shakespeareov. Heminge i Condell, izdavači prvog skupnog izdanja Shakespeareovih djela od god. 1623., izostavili su taj prolog, iako ga starija izdanja ove tragedije imaju.)

UPOZORENJE: Ako ikada opet poremetiti mir naših ulica, Vaši životi će platiti izgubljeni mir.

Nakon tučnjave na trgu između pripadnika obitelji Montecchi i Capuletti, koja otvara samu radnju, knez Verone upozorava glave obitelji Montecchi i Capuletti kako će smrt biti kazna za buduće poremećaje građanskog mira.

Knez Escalo predstavlja građansku vlast.

Knez: Vi buntovnici, rušitelji mira,
Vi skrvnitelji toga čelika,
Što građanskom je krvlju okaljan
Zar ne čuju me? - Hej, vi ljudi! Zvijeri,
Što vatru svoga bijesa smrtnoga
Zagušujete vrelom grimiznim,
Što izvire iz vaših prsiju,
Odbacite iz ruku krvavih
To oružje, u zli čas kaljeno
- Jer inače vas muke čekaju
I čujte sud ovog ljutitoga kneza.
Montecchi i vi, stari Capuletti.
Vec treći put je razdor građanski
Iz vaših zračnih riječi⁷ nastao
I smeo mir u našim ulicama,
A veronski su drevni građani
Odbacili svoj ures dostojanstva,
Te stare ruke mašu kopljem starim,
Od rđe mira izjedenim, pa se
Upletoše u vašu mržnju, koja
Sve izjeda. Al ako jošte jednom
Uznemirite naše ulice,
Za narušenje mira platit ćete
Životom svojim. A za ovaj put
- Svi drugi neka sad se razidu
Vi Capuletti poći ćete sa mnom,
A vi Montecchi sutra poslije podne
U Villafrancu⁸ k nama dođite,
U naše javno sudište, da tamo
U svemu svoje naloge vam damo
Još jednom u kraj, kom' je glava mila!

DVA LIKA, DVA KARAKTERA, JEDNA SUDBINA

Julija

Julija je kći obitelji Capuletti. Ona je još uvijek mlada djevojka, ima četrnaest godina (saznajemo u I. činu, prizor III. kada dadilja kaže: .. Pred **Petrov dan** će bit joj upravo/Četrnaest ljeta.)

Odnos Julije i dadilje

Dadilja dobro poznaje ovaj datum jer je rodila kći na taj datum koja je nažalost umrla pri rođenju. Stoga je njezin odnos prema Juliji kao prema vlastitom djetetu. Julija, pak u dadilji ne vidi odgajatelja, već prijateljicu koja će joj dati dobar savjet ili je zaštititi kao što bi majka trebala uraditi. Tijekom dramske radnje, Julija se oslanja na dadilju, vjeruje njenoj zaštiti i nastojanjima da joj pomogne. Svaki put kada se Julija trebala naći s Romeom dadilja joj je „čuvala stražu“. Iako je nakon Romeovog progona došlo do sukoba između Julije i dadilje, dadilja ipak do kraja ostaje vjerna potpora Juliji.

Dadilja: Imadem - čujte!

Prognan je Romeo

*I čitav svijet ču dati prema ništa,
Da nikad ne će smjeti da se vrati
I da vas prosi ili ako da,
To samo kradom. E, pa kad je tako,
Ja mislim, da će biti najbolje,
Da podete za grofa. On je lijep
Kavalir i spram njega je Romeo
Odrljija. Ni orlić nema tako
Zeleno, živo, tako lijepo oko83
Ko Paris, gospo. Duše mi i vjere
Taj drugi brak će donijeti vam sreću,
Jer bolji je od vašeg prvoga*

*autor slike: John Roddam Spencer Stanhope

*Il ako nije, prvi vam je mrtav,
Il baš bi isto bilo, da i jest,
Kad nemate od njega koristi.*

Julija: Je l' to tvog srca riječ?

Dadilja: O da - i duše,
Il oboje nek prokletio je.

Julija: Amen!

Dadilja: Što?

Julija: Divno si me utješila. Idi
I reci mojoj majci, da sam pošla
U čeliju Lorenzu, jer se želim
Ispovjediti, što uvrijedih oca,
I oproštenje grijeha dobiti.

Dadilja: O hoću - to je vrlo pametno!

(Ode)

Julija: O vraže stari, đavle opaki! -
Je l' veći grijeh, što želi, da se lažno
Zakunem sada, il što muža mog
Pogrđuje, a istim jezikom,
Što tisuć' put je hvalio ga prije
I slavio? - O idi, savjetnice,
Jer odsad si daleko srcu mom! -
Lorenzu idem, da mi lijeka dade,
Pa ako njegov ne spasi me lik,
Dovršit moram svog života tijek.

Dadilja iskazuje veliku odgovornost u mnogim situacijama, kada pomaže Juliji i Romeu. Razlog njene pomoći leži u njezinoj ljubavi prema Juliji. Možda u nekim trenutcima i grijesi, iako je vođena dobronamjernošću i ljubavlju prema Juliji. Da su Julijini roditelji pokazivali više ljubavi i razumijevanje, možda uloga dadilje u Julijinom životu ne bi bila ovoliko velika i od utjecaja. Dadilja je sudionik u tajnoj ljubavi dvoje mladih.

Julija: Idi, pitaj ga

Za ime.

(za se)

Ako ženu ima već,

Moj krevet bračni grob će biti mračni.

Dadilja(vrati se): Romeo mu je ime i Montecchi,

A sin je vašeg ljutog dušmanina.

Julija: Iz ljute mržnje niče ljubav medna!

Ah, prekasno te ja upoznah bijedna

I nemila je srca mog sudbina,

Da mora ljubit mrskog dušmanina!

Dadilja: Što? Što je to?

Julija: Pa pjesma - čula sam je

Od nekoga plesača.

Odnos Julije i njenih roditelja

Gospođa Capuletti, Julijina biološka majka ne pokazuje dovoljno emocija u odnosu na vlastitu kći. Uglavnom joj govori što i kako treba raditi, kako se ponašati, ne interesiraju je ni Julijino mišljenje niti osjećaji. Stoga je jasno kako njihov odnos nije prisan. Kada njezin otac gosp. Capuletti odluči udati Juliju za Parisa, nitko od roditelja, ni majka ni otac nisu zainteresirani za njene osjećaje niti razmišljanja. Kada pokušava uvjeriti oca kako se ne želi udati za Parisa, umjesto toplih riječi , punih razumijevanja, nailazi na očevu ljutnju i gnjev koji joj govori kako će je, on, ako bude potrebno, sam , na silu odvući na to vjenčanje. Gđa. Capuletti želi da se ona uda za Parisa, pa kad je Julija moli za odgodu vjenčanja barem za tjeđan dana umjesto majčine utjehe i ljubavi Julija dobiva hladni odgovor: ***Talk not to me, for I'll not speak a word./ Do as thou wilt, for I have done with thee***" (Ostavi me na miru< - radi, kako znaš,/Jer ja ti nemam više ništa reći.)

Capuletti. Ej, lakše:

- Govori, ženo,
jasno, da te shvatim!
Što? Nikog neće? Nezahvalnica!
Zar nije sretna? Nije ponosna,
Što tako smo joj vrijedna kavalira
Za vjerenika nevrijednici našli?

Julija. Ponosna nisam, al sam zahvalna.
Ne mogu da se onim ponosim,
Što mrsko mi je, al sam zahvalna
Na mrzosti, kad s ljubavlju se daje.
Capuletti. Gle mudrice! Što znači "ponosna"
I "hvalim vam" i "ne hvalim" pa opet
"Ne ponosna"? O gospodice drska,
Ne hvali hvalu, ne ponosi ponos,
Već spremaj svoje lijepe udove,
Da u četvrtak podješ s Parisom
U crkvu svetog Petra il ču te
Odvuci tamo ko na stratište.
O idi, gade ti bljedičavi,
Djevojčuro uvela lica, idi!
Julija. O čuj me, oče,
I budi strpljiv - samo jednu riječ -
Na koljenima, evo, ti se molim.
Capuletti. O do đavola, ti djevojčuro,
Nevaljalice neposlušna. Ja ču
Da riječ ti kažem: il ćeš u četvrtak
Na vjenčanje il ako nećeš, nikad
Ne pogledaj mi više u oči!
O ne govori, ne odgovaraj,
Ne odvraćaj mi, jer me prsti svrbe! -
O ženo, mi smo skoro smatrali
Za blagoslov, što dao nam je bog
Tek jedno dijete, ali sada vidim,
Da i to nam je jedno odviše
I da smo kletvu u njoj imali.
O bezočnice!

Odnos Julije prema Romeu

Odnos između Julije i Romea je nešto potpuno novo u njihovom životu, osobito za Juliju koja se nije, do susreta s Romeom, nikada ranije zaljubila. Julija je susrela Romea na zabavi, u kući svojih roditelja, i istog trenutka osjetila „leptiriće“ u stomaku. Zaljubila se. U roku od nekoliko sati Romeo je postao najvažnija osoba u njezinom životu. Ona ni jednog trenutka, iako na nekim mjestima izgleda suprotno, ne sumnja u svoje osjećaje, ali ni u Romeove (više je to igra dviju zaljubljenih duša koje moraju postavljati i takva pitanja).

Romeo (priđe Juliji):

*O - ako mi je ruka tako zla,
Te skvrni twojoj svetačku milinu,
Nek moje usne, poklonika dva,
Taj grešni dodir cjelevima skinu.*

Julija: *Ne, pokloniče, vaša ruka nije
Ni zla ni grešna, nego pobožna je.
Poklonik svecu ruku dirat smije
I takav dodir mjesto cjeleva je.*

Romeo: *Al obadva i usnice imadu.*

Julija: *Poklonik zato, da se mole smjerno.*

Romeo: *I mole twoje, da im dodir dadu
Il past u očaj srce će mi vjerno.*

Julija: *E - sveca može molitva da dira,
Al on iz svoga ne miče se mira.*

Romeo: *Nek ne miču se, dakle, ruke twoje,
Dok ne uzmem, što mole usne moje.
(poljubi je)*

Sa usana mi sada grijeha nesta.

Julija. *Na mojim ga, dakle, ostaviste.*

Romeo: Ah, presladak je - vrati mi ga smjesta.
(poljubi je opet)
Julija: U poljupcima vrlo učeni ste.

Julija: Iz ljute mržnje niče ljubav medna!
Ah, prekasno te ja upoznah bijedna
I nemila je srca mog sudbina,
Da mora ljubit mrskog dušmanina!

Iako zna da Romeo pripada omraženoj obitelji Montecchi i kako roditelji nikada neće odobriti tu ljubav, niti će se odnosi između zavađenih obitelji promijeniti ona se odlučuje udati za Romea. Sastaje se s Romeom u samostanu, u čeliji fra Lorenza, kako bi se udala za Romea. Nakon vjenčanja, Julija je presretna, snivajući kako su sve nevolje iza nje. Međutim njihova ishitrena odluka uskoro će postati pravi početak nevolja koje dolaze.

Julija je cijelo vrijeme, na različite načine posvećena Romeu. Spremna je odreći se i svog imena glede njegove ljubavi.

Julija. Romeo, o Romeo! Zašto si
Romeo? O zataji oca svog,
Odbaci ime to - il ako nećeš,
Prisegni, da me ljubiš, pa ču ja
Poreći, da se zovem Capuletti.

Julija. Tek tvoje ime moj je dušmanin,
Jer ti si ti i bez tog imena.
"Montecchi" nije ruka niti noga
Ni lice niti trup ni drugo ništa,
Što pripada muškarcu. Drugo ime
Na sebe uzmi - ime nije ništa!
Što nazivljemo ružom, slatko bi

*Mirisalo i s drugim imenom.
Baš tako bi Romeo, da i nije
Romeo, svu milinu svoju divnu
Sacuvao i bez tog imena.
Romeo moj, odbaci svoje ime,
Jer ono nije dio bića tvog,
I mjesto njega uzmi mene svu*

Julija. *Na licu mi je krinka noći, znaš,
Jer inače bi djevičanska rumen
Obojila mi obraze za ono,
Što čuo si večeras od mene.
Po pravilima htjelabih se vladat
I što sam rekla, htjelabih zanijekat Da, htjelabih, al zbogom, pravila!
Ah, ljubiš li me? Znadem, što ćeš reći,
I vjerujem ti, al se nemoj kleti,
Jer mogo bi iznevjerit, a vele Kad ljubavnik se lažljivo zakune,
Da Jupiter se smije. 47 Mili moj
Romeo, ako ljubiš iskreno,
Izreci to - il ako misliš, da je
Predobiti me lako, pa me staneš
Salijetat, ja ču namrgoditi se
I hladno reći: "ne!" - al inače
Ma ni za čitav svijet. Montecchi dragi,
U istinu sam odveć djetinja
I držat ćeš me za prevrtljivicu,
Al vjeruj mi, da vjernija ču biti
Od onih, koje vješto hine stid.
I ja bih bila, znaj, stidljivija,
Da nisi čuo - prije no te spazih Svu čežnju moga srca iskrenog.
Oprosti zato i ne traži razlog
Mom pristanku - što tamna ti je noć ga
Prokazala - u lakoj ljubavi.
Romeo: Božanskim ti se kunem mjesecom,
Što srebri vrške ovih voćaka
Julija: Ne zaklinji se lunom nestalnom,
Što svaki mjesec krug svoj promijeni,
Van ako ima tvoja ljubav biti
Promjenljiva ko ona.
Romeo: Čime da se
zakunem?
Julija: Nemoj nikako se kleti
Il ako hoćeš, svojim dragim bićem
Zakuni se, jer ono moj je idol i vjerovat ču.
Romeo: Ako žarka ljubav
U mome srcu
Julija. Ne, ne kuni se.
Koliko god se tebi radujem,
Večerašnjoj se vjeridbi ne mogu*

*Veselit pravo, jer je prenagla,
Nepromišljena, odveć nenadana
Ko munja, koje prije nestane
No rekneš: "sijeva!" Laku noć, moj mili
A ljubavni će ovaj pupoljak
Od ljetnoga se daška plodnoga
Rascvjetati u cvijetak prekrasni
Do prvog našeg sastanka. Sad laku
Noć, laku noć - i blag ti sanak budi
I spokojan, ko moje što su grudi.*

Julija i njezina neovisnost

Na početku priče Julija absolutno nema svoju slobodu odlučivanja, plaši se roditelja, poglavito oca, vrlo je poslušna djevojka. No negdje od polovine priče osjeća se promjena. Ljubav ju je promijenila, učinila snažnjom i sigurnijom u sebe. To se najbolje očituje u njenom konačnom sukobu s roditeljima kada joj oni govore kako će se udati za grofa Parisa. Julija je tada rekla majci:

*I will not marry yet,
and when I do I swear/
It shall be Romeo,
whom you know I hate,/br/>Rather than Paris.
These are news indeed!"/
Neću se još udavati
A kad i budem htjela, kunem se,/br/>Romea - kojeg znaš da mrzim – volim.
No Parisa. /O divnih li glasova!)*

Samo nekoliko dana ranije , Julija ne bi imala ovakvu sigurnost i odlučnost govoriti protiv volje svojih roditelja. Naprimjer kada u I. činu, 3 scena, gđa. Capuletti pita Juliju razmišlja li o udaji, i kada Julija kaže kako ne razmišlja, majka joj odgovara, gotovo naređuje: *Razmišljaj sada*. Julija se ne raspravlja uopće, već odgovara majci kako će uraditi to što joj naređuje. Na kraju djela

mlada se Julija budi pored mrtvog tijela svog Romea. Tog trenutka, ubijajući se, ona slijedi svoje osjećaje koje pokazuje tijekom cijele radnje, kako ne želi živjeti bez Romea i njegove ljubavi.

Romeo je sin jedinac poznate veronske obitelji Montecchi i predstavlja, u potpunosti, duh mladosti renesansne Verone. Na početku drame, Romeo uzdiše za Rosalinom, koja je objekt njegove neuzvraćenje ljubavi. Kao pravi predstavnik renesansne mlađeži, on dane provodi uzdišući nad zlom sudbinom svoje ljubavi i nad gotovo nepostojećim ljubavnim životom. Romeo je kao *putnik bez cilja* (na početku drame), zaokupiran mislima o Rosalini.

Čak i njegov otac opažajući takvo stanje govori:

*Montecchi: Već mnogo put ga zorom vidješe,
Gdje hlađana se rosa jutarnja
Umnožava od suza njegovih,
A uzdisaji teški njegovi
Gomilaju sve gušće oblake9 -
Al tek što sunce, glasnik radosti,
Na dalekome istoku povuče
Sjenovit zastor s kreveta Aurore,
Moj mračni sin se domu svom ukrade
Od svjetlosti te sâm se u sobu
Zaključa i zatvoriv prozore
Odagna lijepu svjetlost bijelog danka*

*I umjetnu si neku pravi noć.
Tek dobar nauk može njega vodit
Il crna kob će odatle se rodit.*

Montecchi: *Da, a i mnogi prijatelji moji,
Al on je sâm svom srcu pouzdanik,
Te sam je sebi - ne ēu reći iskren,
Vec nekako tajnovit, zatvoren
I tako skrovit istraživanju
Ko populjak, što zli ga crv izgrize
Još prije nego razvit može zraku
Milinu svojih listića i prije
No suncu svoje čari posveti.
Izligečio bih rado bol mu tu,
Baš ko što rado doznao bih nju.*

Obitelj je zabrinuta glede Romeovog depresivnog ponašanja. Ovakva pasivnost u pristupu ljubavi prema Rosalini ostaje sve do trenutka kada Romeo susreće Juliju. Rosalina je Romeova opsesija, ali se u opisivanju nje uvijek ističe samo njena fizička ljepota, koja je opet na neki način generalizirana. Romeo nikad ne govori zašto je voli niti zašto je ona jedinstvena. Umjesto toga on samo govori o nepoštenosti neuzvraćene ljubavi.

Romeo: *Ej, promašit ćeš. Nju Kupido nije
Pogodit kadar. Ko Diana ti je
Čistoćom divnom oružana cijela,
Te ne plaši se slabih dječjih strijela¹³
Odolijeva i buri slatkih riječi
I žarkoj vatri oka plamenog
I zlatu, koje sveca zavodi.
Ljepotom ti je bogata, a ipak
Siromašna, jer sve će blago njeno,
Kad umre, s njome biti sahranjeno.
Benvoglio: Na vječitu se zaklela čistoću?
Romeo: Al rasipna je uza svu tvrdoću,
Jer kad ljepotu svoju tako kvare,
Budućnost svu će lišit njenih čari. ¹⁴
I prelijepa i premudra je, znaj,
Te moreć mene teče božji raj I kune se, da nikad ljubit ne će,
A taj me zavjet živa u grob meće.*

Ovo je pasivna igra prema ljubavi jer Romeo ne razgovara s Roselinom niti se boriti za njezinu ljubav. Provodi dane u tjeskobi, kolebajući se između pojednostavljenog dodvoravanja ili očajavanja. Romeo slijedi Rosalinu na ples u kuću obitelji Capuletti, zakletog neprijatelja njegove obitelji. Međutim, on ne sudjeluje u zabavi, ne pleše već očajava nad neuzvraćenom ljubavi.

Romeov odnos prema Juliji

Usprkos Romeovim velikim izjavama o svojoj ljubavi prema Rosalini, sve to pada u vodu kada se u njemu pojavi ljubav prema mladoj Juliji. Sve se mijenja, pa i sam Romeo. Od pasivnog i depresivnog mladića, on se pretvara u pravog renesansnog mladića, odlučnog i sigurnog u ono što želi. A Romeo želi Julijinu ljubav i sada, za razliku od Rosaline, želi se boriti za svoju ljubav. Želi osvojiti Juliju i suprostaviti se svima. Ljubav na prvi pogled se dogodila. Romeo ne objektivizira Juliju kao simbol ljepote ili mladalačke žudnje. Prema Juliji osjeća veliko štovanje.

Romeo: Zublja sama

Nek od nje uči sjati. Djeva ta
Na crnom plaštu mrkle noći sja
Ko alem kam na uhu crne žene I nije vrijedan svijet krasote njene.
Uz druge djeve kao snježna, čista
Golubica u jatu vrana blista.
Kad ples se svrši, ja ću je potražit
I uz nju blagu divlju ćud razblažit.
Sad vidim, da je to mi prva ljubav,
Jer ne vidjeh još cvijetak tako ubav.

Rosalina je za tren zaboravljen, a Julija postaje žarište njegove ljubavi.

Za razliku od ljubavi prema Rosalini, Romeo ni trenutka ne gubi u svojoj ljubavi prema Juliji. On je želi upoznati, sastati se s njom, dobiti njezin poljubac. On joj se udvara. On ne mari za svađu dviju obitelji i istrajan je u svojoj namjeri da osvoji Juliju.

Kad ga Julija upita za ime Romeo je spreman odreći se tog imena.

Julija: Moje uho nije
 Ni stotinu još riječi popilo,
 Što izviru iz tvoga jezika,
 Pa ipak te po glasu poznajem.
 Zar nisi ti Romeo i Montecchi?
Romeo: Ni jedno niti drugo, ako ti je
 I jedno mrsko, krasna djevice.

Shvativši da je njihovo zanimanje jednog za drugog iskreno i istinsko, Romeo traži od Julije da polože jedan drugom ljubavne zavjete. Nakon što su se zakleli na vječnu ljubav i odlučili vjenčati, Romeo odlazi do fra Lovrenca kako bi ga zamolio da ih vjenča. I fra Lovrenzo je iznenađen zaboravu ljubavi prema Rosalini. Na ovom mjestu, u drami, Romeo i Julija su se tek upoznali ali se već žele vjenčati. Takve pomisli prema Rosalini nikada nisu bile niti pri pomisli.

Romeov i Julijin odnos postaje sve složeniji

Nakon vjenčanja, Romeoov odnos s Julijom postaje sve složeniji i uključuje mnoge čimbenike osim njih samih. Važan trenutak se događa (značajan za preokret radnje) kada Romeo na trgu susreće starog neprijatelja Tibaldija koji se sukobio s njegovim prijateljem Merkucijem. Romeo ih moli za prekid sukoba, no nakon što Tibaldo ubije Merkucija Romeo nema gdje. Mora se sukobiti s Tibaldije. Sukob završava Tibaldijevom smrću.

Zbog ovog ubojstva Romeo je prognan iz Verone u grad **Montovu** i na taj način odvojen od svoje mlade i voljene supruge. Zbog ovog ubojstva, Romeo je prognan u Mantovi i odvojen od svoje nove nevjeste. Kad primi pismo, zabunom, da je Julija mrtva, Romeo je shrvan i odmah odlučuje pridružiti joj se. Ne želi živjeti bez Julije. Pronalazi Julijino, naizgled beživotno tijelo u

grobnici: *I will stay with thee and never from this palace of dim night/ Depart again* (I zato će kraj tebe ostati/I nikad više ne ću otići/Iz ovih dvora mračne noći. Ovdje,/Da, ovdje hoću ja da boravim /) Ispivši otrov Romeo umire, što je ujedno i najjači dokaz njegove ljubavi prema Juliji.

Romeo je uistinu tragični i romantični lik. Na početku drame, on je predstavnik tipične renesansne mladeži, zapleten svojim mislima o ljubavi, upravo površnoj ljubav prema Rosalini. Sve se to mijenja i sazrijeva kroz njegov odnos s Julijom, pokazavši kako je Romeo upravo postao aktivni lik koji je sposoban za mnogo složenije situacije.

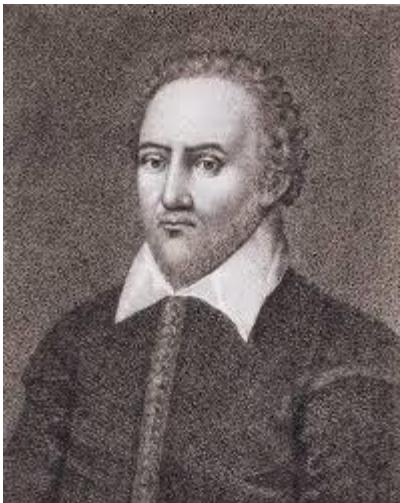
Romeo, mladi ljubavnik

Je li Shakespeare htio prikazati Romea kao prevtljivca ili ga je želio predstaviti kao primjer mladog ljubavnika!?

II. prolog –

Ono što govori Kor prvi je nagovještaj onoga što će se kasnije dogoditi, a i mogući odgovor na postavljeno pitanje.

Kor. Na smrtni odar stara Čežnja pade,
A nova Ljubav baštinu joj ote
Ljepota, koja gorke skrivi jade,
Od Julijine gubi se ljepote.
Romeo ljubi, a i ljubljen sad je,
Al srce mu za dušmanku sad bije,
A ona može - i to težak jad je
Napitak kobni kradom tek da pije
Jer dušmanin Romeo ne sm'je doći
Ko prosac k njozzi, ravan drugim svim,
A njena moćna ljubav nema moći,
Da po volji se sastat može se njim.
Al silna ljubav zgodu naći znade,
Gdje gorki jadi blaženstvom se slade.

Richard Burbage (vjerojatno prvi glumac koji je glumio Romea)

Romeo - Prizor u vrtu kuće Capulettijevih

- ✚ Ovo je zasigurno jedna od najslavnijih ljubavnih scena u svjetskoj književnosti kada Romeo iskazuje svoju zaljubljenost kroz slike ispunjene svjetlišću.
  - Julija je sunce.... ....
  - Govori opet, svjetli anđele...
- ✚ Romeo proklinje svoje ime, jer je Julijin neprijatelj
- ✚ Romeoove riječi u ovom pizoru imaju neki nagovještaj smrti, tragedije.
  - *My life were better ended by their hate,
Than death prorogued, wanting of thy love/*

Jer volim umrijet s mržnje njihove

No ginuti bez tvoje ljubavi.

- Do kraja scene Julija i Romeo su se dogovorili za novi sastanak i vjenčanje.

Romeo - Prizor svađe i sukoba

Kada se Romeo suoči s Tibaldom on se nerado upušta u sukob. Pokušava ga na sve moguće načine izbjegći ali...

On iskreno želi okončati svađu između dviju obitelji..

- Sada kada su Julija i on vjenčani, Romeo drži Tibaldija rođakom i ne želi se boriti protiv njega
- Romeo nehotice uzrokuje Mercuzijevu smrt intervenirajući u borbi s Tibaldom.
- Romeove "dobre namjere" dovele su i do tragedije.

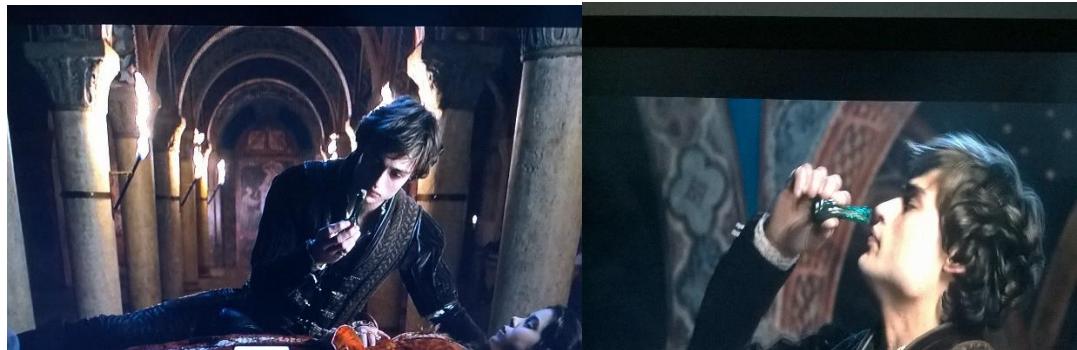
I thought all for the best... /Mislio sam sve najbolje ...

- Nakon što je ubio Tibalda kao osvetu za Mercuzijevu ubojstva, Romeo shvaća svoje nevolje:

O, I am fortune's fool!/O, ja sam glupan sreće!

- Romeova fatalna pogreška događa se u trenutku mržnje, a usred predstave o ljubavi.

Smrt Romea

- Romeoov očaj definitivno se najviše iskazuje u završnoj sceni.
  - Vidjevši Juliju mrtvu, on joj se odlučuje pridružiti.

*I tu ču naći vječni počinak
I stresti jaram zvijezda zlokobnih
Sa ovog tijela, što je sito svijeta. -*

- Romeo nepromišljeno odlučuje izvršiti samoubojstvo, ne čekajući fra Lorenza kako bi čuo što se dogodilo.
- Romeo se metaforično izražava o sebi govoreći da je kao kormilar koji je izgubio kontrolu nad brodom i prepustio se silama prirode.
  - *Thou desperate pilot, now at once run on
The dashing rocks thy sea-sick weary bark!/
Ti očajnički krmaru, i tresni
O tvrde hridi jednim udarcem
Tu umornu i rasklimanu lađu*
- Dok ispija otrov hvali ljekarnika:
  - *Thy drugs are quick/
Tvoj otrov baš je brz*
- Shakespeare upravo ironiju ostavlja za kraj, gorak okus u ustima. Da je Romeo pričekao samo par minuta tragedija se mogla izbjegći.

IGRA SVIJETLA I TAME U ROMEU I JULIJI

U priči o Romeo i Juliji dosta je igre svijetla i tame, odnosno njihova ljubav često se povezuje sa svijetlom u tami. Njihova ljubav je svijetlo, a ono sto se oko nje događa simbol je tame:

- Mržnja između dviju obitelji.
- Romeo i Julija su dvoje neprijatelja koji se zaljubljuju.

Iako se povezuje sa svjetlošću njihova ljubav u nekim trenutcima djeluje destruktivno:

- Poput munje njihova je ljubav bljesnula
- U pet dana su se susreli, zaljubili, poljubili, vjenčali, razdovojili u umrli
- Kada je Romeo prvi put video Juliju u njegovim izgovorenim riječima javlja se slika svijetla i tame:

*O, she doth teach the torches to burn bright.
She hangs upon the cheek of night
As a rich jewel in an Ethiop's ear...
...a snowy dove trooping with crows/
Nek od nje uči sjati. Djeva ta
Na crnom plaštu mrkle noći sja
Ko alem kam na uhu crne žene
...Golubica u jatu vrana blista.*

Slika svijetla pojavljuje se i u sceni- u vrtu ili balkonska scena-

- Romeove prve riječi o Juliji ispunjene su svjetlošću

*It is the East, and Juliet is the sun...
...her eyes in heaven
Would through the airy region stream so bright
That birds would sing and think it were not night.
O speak again, bright angel./
To je istok,
A Julija je sunce. - Sunašće,..
I mole oči njene, neka sjaju...
Obasjale sav svemir takvim sjajem,
Te ptice bi ko obdan zapjevale....
Sad zbori!
Govori jošte, svijetli anđele,*

Kada Julija, u istoj ovoj sceni, izračžava svoje osjećaje , svijetlo u jednom trenutku poprima simboliku naglosti, eksplozivnosti.

*It is too rash, too unadvised, too sudden;
Too like the lightning, which doth cease to be
Ere one can say it lightens./
..., jer je prenagla,
Nepromišljena, odveć nenadana
Ko munja, koje prije nestane
No rekneš: "sijeva!"*

Ujutro, nakon prve bračne noći, svjetlo po prvi put postaje njihov neprijatelj (Romeo je prognan), jer je njihova ljubav ko svjetlo u tami.

*Dogorjele su noćne svjećice,
A radosni već dan poigrava*

Dok je Julija čekala Romeoa, ne znajući za Tibaldovu smrt Romeovo progonstvo, ona se igra riječima svjetlo i tama govoreći o Romeu.

*I mračnu noć bi smjesta doveo.
Razastri noći, sklona ljubavi,
Svoj zastor gusti, da se sklope oči
Bjeguncu danu i da moj Romeo
Nespomenut i neviđen mi skoči
U zagrljaj. Jer ljubavnici mogu
Kraj svjetlosti ljepote rođene
Da vide svoje posle ljubavne,
Il ako ljubav nema očiju,
To najbolje i priliči joj noć.
O dodi dakle, noći ozbiljna, ...
O dodi, noći, dođi, blaga, mila
I čarna noći daj mi mog Romeo,
A kada umre, raskomadaj ga
Na nebrojene sitne zvjezdice,
Što tako će uresit lice nebu,
Te sav će svijet u tebe se zaljubit
I ne će više sjajno sunce častit.*

Fratar Lorenzo u svojim riječima govori o svjetlosti njihove ljubavi kojoj predviđa nasilni kraj, jer se sve prebrzo događalo i intezitet ljubavi je razarajući, nažalost.

*E, takva divlja naslada imade
I divlji kraj - u slavlju svome gine,
Baš ko što barut, kad se s vatrom združi,
U isti tren se s njom i raspline.
I najsladji se med nam gadit stane,
Kad okus mu je najugodniji,
Jer jedući uništavamo tek Pa zato budi umjeren u milju,
Jer naglost ko i tromost kasni k cilju. -
Gle gospodice! Tako laka noška
Istrošit ne će nikad vječni kamen.
Na paučini jašu ljubavnici,
Što laki ljetni nose je vjetrici,
I ne padaju - tako laka je
Taštin.*

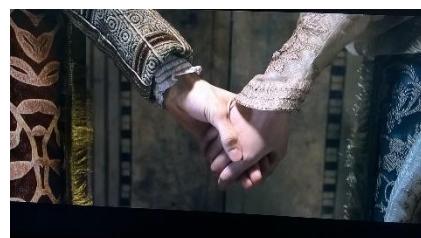
U završnoj sceni Shakespeare vizualno ponavlja sliku svjetla koji prelazi u tamu.

- Pariz ulazi u grobnicu, ali baklju ostavlja vani.
- Romeo ulazi u grobnicu držeći baklju
- Nakon ubojstva Parisa Romeo govori o Julijinom „lešu“ koji je tu

*...Grob? Svjetionik to je, mrtvi mlače,
Jer ovdje leži Julija, a njena
Ljepota čini ovu grobnicu
Dvoranom sjajnom, punom svjetlosti...*

Romeo i Julija će postojati vječno u noći i tami. Na kraju, Knez govori:

*Maglovit mir nam nosi ova zora,
Od bola sunce svoju glavu skriva
Koješta još ispitati se mora,
Da nekriva razaznamo od kriva
Jer težu kob još nitko nije žeo
No Julija i mili njen Romeo.*

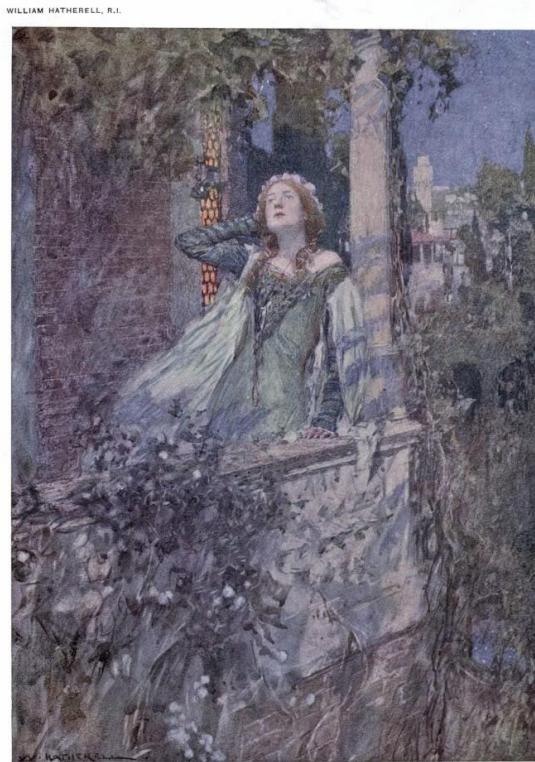
Romeo i Julija jedino u smrti mogu sačuvati svoju ljubav..

The Reconciliation of the Montagues and Capulets, Edmund Blair Leighton, 1855.

NAJROMANTIČNIJA SCENA

(iste večeri u vrtu kuće Julijinih roditelja, balkon Julijine sobe)

(From the drawing in the National Gallery of British Art. By permission of the Publishers, Messrs. Hodder and Stoughton.)

"ROMEO AND JULIET," ACT. II, SC. 2
Juliet: "O Romeo, Romeo! wherefore
art thou Romeo?"

Julija: Romeo, o Romeo! Zašto si
Romeo? O zataji oca svog,
Odbaci ime to - il ako nećeš,
Prisegni, da me ljubiš, pa će ja
Poreći, da se zovem Capuleti.

Romeo (za se). Da slušam još il da odgovorim?

Julija. Tek tvoje ime moj je dušmanin,
Jer ti si ti i bez tog imena.

"Montecchi" nije ruka niti noga
Ni lice niti trup ni drugo ništa,
Što pripada muškarcu. Drugo ime
Na sebe uzmi - ime nije ništa!
Što nazivljemo ružom, slatko bi
Mirisalo i s drugim imenom.
Baš tako bi Romeo, da i nije
Romeo, svu milinu svoju divnu
Sačuvao i bez tog imena.
Romeo moj, odbaci svoje ime,
Jer ono nije dio bića tvog,

I mjesto njega uzmi mene svu!
Romeo (*primakne se*). Za riječ te držim.
Ljubavi me svojom
Nazovi, pa sam kršten iznova
I nikad više neću bit Romeo!
Julija. A tko si ti, što tu pod plaštem noći
U tajne mojih misli prodireš?
Romeo. Po imenu ti ne znam reći, tko sam
I meni samom to je ime mrsko,
Jer dušmansko je tebi, svetice,
I da ga imam gdjegod napisano,
Pocijepo bih ga.
Julija. Moje uho nije
Ni stotinu još riječi popilo,
Što izviru iz tvoga jezika,
Pa ipak te po glasu poznajem.
Zar nisi ti Romeo i Montecchi?
Romeo. Ni jedno niti drugo, ako ti je
I jedno mrsko, krasna djevice.
Julija. Al kako dođe ovamo i zašto?
Jer vrtni zid je visok - teško ga je
Preskočiti - a ovo mjesto smrt,
Kad uzmeš na um, tko si - ako te
Zateče tko od mojih rođaka.
Romeo. Na ljubavničkim lakinim krilima
Preletio sam zid - jer pregrade
Od kamena ne ustavljuj ljubav.
Što ljubav može, to i kušat smije
I zato rod tvoj zapreka mi nije.
Julija. Al ubit će te, ako li te spaze!
Romeo. U tvome oku veća je opasnost
No u pedeset mača njihovih
Jer ako ti me slatko pogledaš,
Očeličen sam protiv njina bijesa.
Julija. Ja ne bih htjela ni za čitav svijet,
Da tu te nađu.
Romeo. Noć je meni plašt
I krije me od oči njihovih
Al nek me nađu, ako ne ljubiš me,
Jer volim umrijet s mržnje njihove
No ginuti bez tvoje ljubavi.
Julija. A tko li je uputio te amo?
Romeo. Tko? Moja ljubav. Ona me potakla,
Da tražim, ona savjet mi je dala,
A ja njoj oči. Nisam pomorac,
Al da si ti ko pusti žal daleko,
Što najdalje ga more plače, ja bih
Za takvo blago sreću kušao.
Julija. Na licu mi je krinka noći, znaš,

Jer inače bi djevičanska rumen
Obojila mi obraze za ono,
Što čuo si večeras od mene.
Po pravilima htjelabih se vladat
I što sam rekla, htjelabih zanijekat
Da, htjelabih, al zbogom, pravila!
Ah, ljubiš li me? Znadem, što ćeš reći,
I vjerujem ti, al se nemoj kleti,
Jer mogo bi iznevjerit, a vele
Kad ljubavnik se lažljivo zakune,
Da Jupiter se smije. Mili moj
Romeo, ako ljubiš iskreno,
Izreci to - il ako misliš, da je
Predobiti me lako, pa me staneš
Salijetat, ja ču namrgoditi se
I hladno reći: "ne!" - al inače
Ma ni za čitav svijet. Montecchi dragi,
U istinu sam odveć djetinjasta
I držat ćeš me za prevrtljivicu,
Al vjeruj mi, da vjernija ču biti
Od onih, koje vješto hine stid.
I ja bih bila, znaj, stidljivija,
Da nisi čuo - prije no te spazih
Svu čežnju moga srca iskrenog.
Oprosti zato i ne traži razlog
Mom pristanku - što tamna ti je noć ga
Prokazala - u lakoj ljubavi.

Romeo. Božanskim ti se kunem mjesecom,
Što srebri vrške ovih voćaka

Julija. Ne zaklinji se lunom nestalnom,
Što svaki mjesec krug svoj promijeni,
Van ako ima tvoja ljubav biti
Promjenljiva ko ona.

Romeo. Čime da se

Zakunem?

Julija. Nemoj nikako se kleti
Il ako hoćeš, svojim dragim bićem
Zakuni se, jer ono moj je idol I vjerovat ču.

Romeo. Ako žarka ljubav

U mome srcu

Julija. Ne, ne kuni se.
Koliko god se tebi radujem,
Večerašnjoj se vjeridbi ne mogu
Veselit pravo, jer je prenagla,
Nepromišljena, odveć nenadana
Ko munja, koje prije nestane
No rekneš: "sijeva!" Laku noć, moj mili
A ljubavni će ovaj pupoljak
Od ljetnoga se daška plodnoga

Rascvjetati u cvijetak prekrasni
Do prvog našeg sastanka. Sad laku
Noć, laku noć - i blag ti sanak budi
I spokojan, ko moje što su grudi.

Romeo. Zar moram tako nezadovoljen
Da odem?

Julija. Kakvo možeš zadovoljstvo
Večeras dobit?

Romeo. Tvoju zakletvu,
Da ljubiš me ko i ja tebe vjerno.

Julija. Pa dala sam je prije nego si je
Zahtijevao - a ipak, htjela bih,
Da još je imam.

Romeo. Htjela bi je uzet?
A zašto, draga?

Julija. Podašna bih htjela
Da budem i da nanovo je dam.
A ipak želim nešto, što već imam,
Jer podašnost je moja beskrajna
Ko more, a i ljubav mi je tako
Duboka - i što više dajem, više
Imadem - tako bezmjerne su obj su obje.

(*Dojilja zove spolja*)
Iznutra čujem buku. Mili moj,
Sad zbogom. - Odmah, draga dojko. - Mili
Montecchi, vjeran budi. Počekaj,
Za časak ču se vratit.

(*Ode*)

Romeo. Blažena,
Blagoslovljena noći! Bojim se,
Što noć je, da je sve to samo san,
Jer odviše je mileno i slatko,
Da bude zbilja.

(*Julija se vrati na prozor*)

Julija. Još tri riječi, mili
Romeo moj, a onda laku noć.
Pošteno ako ljubiš me i časno
I ako li je ženidba ti cilj,
Pošalji meni glas po vjesnici,
Što sutra ču je k tebi opraviti,
U koje doba htio bi i gdje
Da izvrši se obred, pa ču svu
Sudbinu svoju tebi pred noge
Položiti i kao gospodara
Po čitavom te svijetu slijediti.

Dojilja (napolju). Gospođice!

Julija. Da, odmah! - Ali ako ne misliš
Pošteno, onda molim te *Dojilja (napolju)*. Gospođice!

Julija. Za časak!

- da okaniš se svog salijetanja
I mome jadu da me ostaviš.
Da, sutra ču ti poslat *Romeo*. Tako mi
Poštenja *Julija*. Tisuć' puta laku noć!
(*Ode*)

Romeo. O - tisuć' put je teža njen moć
Bez tvoga sjaja. Dragi hrli k dragoj
Ko đak od knjiga, ali od nje ide
Ko đak u školu - sumoran i sjetan.

(*Odilazi polaganu*)

(*Julija se vrati na prozor*)

Julija. Pst, pst, Romeo! - O da imam grlo
Sokolarsko, da natrag dovabim
Sokola svoga plemenitog - ali
U sužanstva je promukao glas,
Te ne može govorit glasnije A htjela bih razvalit pećinu,
Gdje Jeka boravi i njezin glas
Učiniti promuklјim od svoga,
Romeovo ponavljanjući ime.

Romeo. Ah - moje zlato zove moje ime!
Ko srebro zveči ljubavničko grlo
U noći i ko glazba najslađa!

Julija. Romeo!

Romeo. Draga?

Julija. U koliko sati
Da sutra k tebi pošaljem?

Romeo. U devet.

Julija. Ni časak kasnije - al dotle je
Još dvaest ljeta! Gle, zaboravih,
Zbog čega sam te natrag pozvala.

Romeo. Pa daj da čekam, dok se ne sjetiš.
Julija. Zaboravlјat ču, da te zanavijek

Zadržim tu, i sjećat ču se samo
Tvog milog društva.

Romeo. Dovijeka ču ostat,
Da zauvijek zaboraviš, a ja ču
Zaboraviti svaki dom do ovog.

Julija. Već svijeće dan i htjela bih, da odeš,
Al ništa dalje nego ptičica,
Što vesela je pušta djevojka,
Da malo joj iz ruke otprihne
Ko sužanj bijedni na spletenu lancu,
A onda svilen konac natrag trgne,
Slobodicu joj milo zavideći.

Romeo. O da sam takva ptičica!

Julija. Da, dragi Al prevelikim bih te milovanjem
Ugušila. Al sada laku noć!
Bol rastanka imade slatku moć,

Te zborila bih vječno "laku noć!"

(*Ode*)

Romeo. Nek na oči ti padne sanak blagi,

A na srce ti legne pokoj dragi.

O da sam ja taj san i pokoj taj,

Da tamo ležeć nađem blažen raj!

Svom duhovnom ču ocu sada poći

Do prave sreće on će mi pomoći.

(*Ode*)

VERONA NEWS

no. 203.078

Always making headlines

- Since 1502

OLD FAMILY FEUD SPILLS BLOOD

Verona, Italy 18 June 1597

Once again the Capulets and the Montagues shocked the citizens of Verona as their strife took to the streets which left Proud Tybalt Capulet and Boisterous Mercutio Escalus dead and Dashing Romeo Montague banished.

The residents of Verona were left shocked and grieved this afternoon when they learnt about the deaths of Mercutio Escalus a close friend of Romeo Montague and Tybalt Capulet as well as the exile of Romeo Montague. The city is trying to come to grips with this latest incident from the two households.

In an interview with the upset and distraught Benvolio Montague, an eye witness, he says that Tybalt started the fight. He has always wanted to fight Romeo. Romeo refused to duel with Tybalt which made Mercutio to feel honour bound to stand in Romeo's place and fight. In the duel that ensued, Mercutio is slain and dies. Romeo was enraged and felt honour bound to avenge the death of friend Mercutio. He sought Tybalt and killed him in a duel.

The prince of Verona, when he heard about this, banished Romeo from the city of Verona. He was quoted saying, "Romeo will be banished from Verona forever, and never allowed back in this city again!"

However there are a lot of speculations surrounding this incident. An elderly Verona citizen was heard to say, "How long am I going to live to witness strife from these two families?" The enmity between the two houses, the Capulets and the Montagues is remembered since time immemorial. The enmity is such that when these two families meet they clash. Even Mercutio's last words before he died were, "I wish a plague amongst the two households."

The households of Montague and Capulets are reported to be mourning and threatening vengeance. Could this family feud spill more blood?

By Nikki Chirwa

- *Romeo & Juliet* bili su mnogo puta prilagođeni za kazalište, film i operu.
  - 18th century productions often omitted scenes that were considered indecent.
  - An 18th century operatic adaptation added a happy ending.
  - 19th and 20th century adaptations focused more on realism and are more faithful to Shakespeare's original language.
- 20th adaptacija
  - 1936 – *Romeo & Juliet*, dir. By George Cukor
  - 1957 – *West Side Story*, music Leonard Bernstein, lyrics Stephen Sondheim
  - 1968 – *Romeo & Juliet*, dir. by Franco Zeffirelli
  - 1996 – *Romeo & Juliet*, dir. by Baz Luhrmann

ZAŠTO IM SE VRAĆAMO?

Rome i Julija. Dva imena,, dva karaktera, jedna soubina. Što je to tako magično u ovoj priči o dvoje mlađih ljubavnika koji su se zbog ljubavi ubili, napisanoj prije gotovo četrsto godina.

Ovo je priča koja nam užburka krv u žilama, koja nam učini rad srca bržim koja nas podsjeti na mladost, a mladost može sve. Mladost se ne boji, nije oprezna. Ona je impulsivna, strasna, bez straha, bez misli o posljedicama, nepomišljena, nesputana i odlučna u svojoj namjeri jer joj emocije još nisu sputavane jačinom razuma.

Zamislite što bi bilo da je Romeo dobio pismo na vrijeme i da je poljupcem probudio Juliju, a onda su odjahali u sretnu budućnost. Bismo li se ovoj priči i tada već stoljećima vraćali. Bi li onda Romeo i Julija otišli u vječnost koja živi već toliko stoljeća i kojoj se tako uporno vraćamo podsjećajući se snage i požrtvovanosti mladosti. Samo mladost može u sedam dana proživjeti cijeli život: upoznati se, zaljubiti se, vjenčati se, imati prvu i jedinu bračnu noć, razdvojiti se i umrijeti zajedno. Cijeli život ispričan u sedam dana, tako moćno, snažno, impulsivno, preplivano svim stupnjevima emocija od nehaja, nezainteresiranosti, poslušnosti, ljubavi na prvi pogled, nemarenja za opasnost, uzbuđenja, otpora, odlučnosti, spoznaje novog sebe, iskrenosti, ljestvica, radosti zbog sreće, tuge zbog nerazumijevanja, tuge zbog rastanka, suprotstavljanja autoritetu, pronalaženje bijega, spremnosti na smrt i odlučnost neživljena bez drugog dijela sebe.

Otac Lorenzijo, zaštitnik ljubavnika i njihov najbolji prijatelj, zna to i zbog toga bi htio da stiša bujicu Romeove strasti. On moli Romea da voli umjereno jer tako čini ljubav koja dugo traje. Na manje produhovljen, ali na prostosrdačan način, i Julijina dadilja pokušava da ih urazumi.

Sve one mane koje ovo djelo ima u smislu dramskih karakteristika, čitatelju nisu važne. Važna je emocija, a ona je toliko jako izražena u ovoj priči o Romeu i Juliji da je to ona magija koja nas vraća na nju.

U ovom djelu Shakespeare razdvojio je svoje junake od njihovog svijeta. Oni se tek djelimično i uslijed nesretnog slučaja ukrštaju. Dok su razdvojeni, tragedije nema. Čim se sretnu, nesreća je neizbjegljiva. A takvim postupkom Shakespeare nam ne zamagljuje središte već ga samo sasvim jasno pomjera na drugo mjesto, u namjeri kako bi pokazao koliko je svako idealno stremljenje nespojivo sa silama koje pokreću sve svakodnevnice. Idealno i realno, u čovjeku i svijetu, ovdje idu svako svojim putem da bi se na kraju neminovno sukobili.

Smrt je takoreći, spasila ljubavnike da se suoče s vremenom koje svaki žar rashlađuje. U isti mah, s pravom bi se mogli upitati: *Zar bi to bila idealna ljubav kada bi ljubavnici mogli živjeti jedno bez drugog?* Naravno da ne bi. Romeovo i Julijino samoubojstvo u stvari je posljednji i vrhunski izraz njihove ljubavi. Da bi ostala ono što jeste i bila više od toga, njihova ljubav mora prestati postojati u svom zemaljskom vidu. Međutim, iza njihovog odlaska ostaje jedno osjećanje i jedno saznanje. Posmatrajući tužni prizor roditelja nad mrtvima tijelima svoje djece, knez na kraju kaže:

*Sumoran mir jutro donosi nam ovo,
sunce od tuge ne može da sine*

Iza Romea i Julije je ostalo osjećanje praznine i saznanje da život koji ne liči na njihov nije život. A time nam pisac ipak nešto sasvim određeno kaže. Ideali možda nisu stvari po mjeri ovog svijeta, ali svijet bez njih ne vrijedi ništa. Da bi se mogli i dalje voljeti, Romeo i Julija moraju umrijeti. A da bi mogla živjeti - što znači bar nešto malo poprimiti od njihovog životnog sjaja - Verona mora da se mijenja. U prekasnom trenutku pomirenja, to osjećaju njihovi očevi pružajući ruku jedan drugome. [\[3\]](#)

Idealna ljubav traje do groba. Idealna mržnja, također.

Romeo i Julija smatrali su najvećom ljubavnom tragedijom, mada je ovaj Shakespearov komad, uglavnom, posvećen mržnji. Jedini koji se u ovoj tragediji vole jesu Romeo i Julija, dok se svi ostali mrze: njihovi roditelji, rođaci i prijatelji. Montecchi i Capuletti.

Verona, mjesto u kome se radnja zbiva, je suviše mala i predstavlja svijet iskidan od osobnih interesa i sitnica za razliku od nečeg tako ogromnog i snažnog kao što je ljubav Romea i Julije. Žiteljima ovog gradića nedostaju životna snaga i strast za životom. Shakespeare upravo pokazuje kako svijet kome je jedino pravo i snažno osećanje opijenost Romeovom i Julijinom ljubavlju i nema pravi razlog postojanja. U svemu tome, teško je utvrditi gdje prestaje ljubav, a gdje počinje mržnja. Tako je i građanima Verone već dosadila tolika mržnja između ove dvije obitelji. Oni, čak što više, podjednako mrze i Montecchijeve i Capulettijeve.

- Dole Montecii! - viču oni. - Dole Capuleti!

Međutim, u lijoj Veroni punoj mržnje, rastu dvoje mladih puni ljubavi. Oni se prvi put susreću u domu Capulettijevih na balu, gdje se istovremeno zaljubljuju ne sluteći kakveće posljedice će nastati i koju životnu moć će imati njihova ljubav. Njihova ljubav postaje stvarna i velika igra života koja nezaustavlivo hrli u budućnost, u svaki naredni tren. Iste večeri su se vjerili i već sljedećeg dana vjenčali. Samo jednom su se posvađali, samo jednom pomirili, samo jednu noć proveli zajedno i sljedećeg jutra doživjeli bol rastanka. Iz konstatne dinamike radnje upravo proizilazi dojam da je svaki oblik njihove ljubavi veći od sebe samog, i da se ne crpi u stvarnosti i događajima iz prošlosti. Svaki tren koji doživljavaju zajedno je jedinstven i neponovljiv. I to je bila ljubav koja je činom samoubojstva dostigla vrhunac na zemlji.

Znajući kolika tragičnost leži u svemu, otac Lorenzo rekao je Romeu:

*Nagle sreće naglo i završe
I umru u svom trijumfu ko vatra
I barut što se u poljupcu nište.*

IZVORI:

Bryson, Bili- Shakespeare

Jacopson, Karin: Romeo and Juliet

Shakespeare,W: Romeo i Julija- elektire.skole.hr

Shakespeare, W: Romeo and Juliet (The complete Works of William Shakespeare)

<http://www.cliffsnotes.com/literature/r/romeo-and-julie>